

- Ras als politiek protestsymbool -

Een historische verklaring voor het politiek activisme in de sport van de 20^e en 21^e eeuw

18 januari 2019

Jette Oudt

5918855

j.oudt@students.uu.nl

Universiteit Utrecht

Bachelor Scriptie Geschiedenis

Begeleider: Hans van der Jagt

Aantal woorden: 8490

Samenvatting

In dit Bachelor Eindwerkstuk wordt onderzoek gedaan naar het politiek activisme in de sport ten aanzien van ras in de 20^e en 21^e eeuw. Er zijn drie casussen geselecteerd over een periode van 100 jaar. Elk protest werd als iconisch beschouwd en uitgebreid gedocumenteerd. Echter, de problematiek die ze allemaal aankaartten werd niet opgelost. De situatie van de atleten en de algehele rassendiscriminatie in de Verenigde Staten bleef aanhouden. Hoewel elk protest een andere context ten gronde heeft, hebben ze allemaal gemeen dat ze ras als protestsymbool gebruiken. Aan de hand van verschillende literatuur van onder andere Gloria Wekker, Victor Turner en Michel Foucault wordt in dit onderzoek getracht om een historische verklaring te geven voor de aanblijvende protesten in de sport ten aanzien van ras.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Introductie.....	5
Historiografisch debat.....	6
Theoretisch kader.....	8
Methodologie	10
Structuur van het onderzoek	11
Hoofdstuk 1: Het politiek activisme van Jesse Owens in 1936	
Casus.....	12
Context.....	13
Analyse.....	15
Conclusie.....	17
Hoofdstuk 2: Het politiek activisme van Tommie Smith en John Carlos in 1968	
Casus.....	19
Context.....	20
Analyse.....	21
Conclusie.....	23
Hoofdstuk 3: Het politiek activisme van Colin Kaepernick in 2016	
Casus.....	25
Context.....	27
Analyse.....	28
Conclusie.....	29
Conclusie	31
Conclusie en analyse.....	31
Literatuurlijst	34
Primaire bronnen.....	34
Secundaire literatuur.....	34

Inleiding

Introductie

Op 11 augustus 2017 werd er een ‘Unite the Right’ rally gehouden in Charlottesville op de Universiteit van Virginia. De organisatoren protesteerden tegen de verwijdering van het beeld van Robert E. Lee, een controversiële commandant in het Amerikaanse Leger. Het evenement trok verschillende rechtse groeperingen aan, waaronder neonazi’s. Een dag later, kwam de groep weer bij elkaar. Echter, dit keer stonden ze tegenover een andere groep die aan het protesteren was tegen racisme en *white supremacy* bewegingen. De spanningen tussen beide groepen liepen hoog op en leidde uiteindelijk tot de dood van de 32-jarige Heather Heyer. Ze werd overreden door een neonazi. President Trumps reactie op het incident impliceerde dat hij schuld neerlegde bij beide partijen voor deze tragedie. Een jaar later brak in Duitsland het geweld uit. Een vechtpartij brak uit waarbij een 35-jarige man met een Duits-Cubaanse achtergrond werd neergestoken. De verdachten waren een Syrische en Irakese migrant. Protesten en rellen tussen linkse en rechtse groeperingen waren het gevolg. Het zorgde voor een ervaring voor de debatten omtrent immigratie en de vluchtelingenproblematiek.¹

Ook in de sport vinden al jarenlang protesten plaats omtrent rassendiscriminatie. Jesse Owens bewees met zijn overwinning op de Olympische Spelen in Berlijn in 1936 dat het Arische ras niet superieur was aan het zwarte. Dit was weliswaar geen protest, maar het feit dat Owens alsnog in onrustige en gevaarlijke tijden naar de Olympische Spelen in Berlijn durft te gaan is symbolisch voor het denken over ras. Hij toonde aan dat er geen sprake is van een verschil in rassen, ondanks dat hij op het thuisfront te maken had met rassendiscriminatie.² Tommie Smith en John Carlos kaartte de rassenongelijkheid in Amerika aan in de jaren 60 middels hun protest op de Olympische Spelen van 1968 in Mexico-Stad. Hun zwarte vuisten in de lucht en gebogen hoofden gedurende het volkslied waren een teken van zwarte eenheid en macht om zodoende hun waardigheid na een periode van 300 jaar aan slavernij terug te winnen.³ ⁴ Colin

¹ Slooter, Luuk, and Erella Grassiani, "Introduction: Race-ism." *Etnofoor* 30, (2018) 2, 7-10. <https://www.jstor.org/stable/26543125>.

² Milford, Mike, "The Olympics, Jesse Owens, Burke, and the Implications of Media Framing in Symbolic Boasting," 15, *Mass Communication and Society*, 4, 485-505, DOI: [10.1080/15205436.2012.665119](https://doi.org/10.1080/15205436.2012.665119).

³ Steele, David and Smith, Tommie, *Silent Gesture*. (Philadelphia: Temple University Press, 2008), 1

⁴ Hartmann, Doug, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*. (Chicago: University of Chicago Press, 2003), 6

Kaepernick's protest in 2016 om niet te gaan staan tijdens het volkslied was ook een manier om zich af te zetten tegen de huidige rassendiscriminatie in Amerika.⁵

De bovengenoemde protestacties zijn slechts enkele voorbeelden. Echter, weten ze allemaal een goede representatie te geven van het polariserende klimaat omtrent ras waarin wij ons bevinden. Het concept 'ras' wordt gebruikt als middel om een identiteit en grenzen tussen verschillende identiteiten vast te stellen. Dit wordt op diverse manieren gedaan, waaronder protesten, slogans, gepolitiseerde performances.⁶

Historiografisch debat

Racisme is een gevoelig onderwerp dat na WOII verdwenen leek en evengoed weer tevoorschijn kwam. Wetenschappers en politici waren het er na 1945 over eens dat ras als classificeringsprincipe niet meer kon. Etniciteit werd een meer gangbare term.^{7 8} Ras werd na 1945 weggezet als een sociale constructie en aansluitend werd racisme iets wat 'we' niet meer deden: het werd een taboe.⁹ Dat betekende overigens niet dat het denken over ras helemaal uit de wetenschap verdween.^{10 11} Evenzo waren rassen en racisme weliswaar een constructie maar wel degelijk nog aanwezig in de maatschappelijke praktijk.^{12 13} Bovendien is het een paradox die genormaliseerd en daarmee onzichtbaar geworden is: 'we' zien of begrijpen racisme meestal niet of 'externaliseren' het en plaatsen het buiten onze staatsgrenzen.^{14 15}

⁵ Lindholm, Johan, "From Carlos to Kaepernick and beyond: athlete's right to freedom of expression", *International Sports Law Journal*, 17, (2017), 1, 1-3, <https://doi.org/10.1007/s40318-017-0117-4>.

⁶ Slooter, Grassiani, "Introduction: Race-ism."

⁷ Stuurman, Siep, *De uitvinding van de mensheid. Korte wereldgeschiedenis van het denken over gelijkheid en cultuurverschil*, (Amsterdam: Bert Bakker, 2009).

⁸ Jouwe, Nancy, "Gevangen in een paradox", *Waardenwerk*, 2015, geraadpleegd op 12 januari 2019, https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/41881225/Racisme_Paradox_NJ.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1547393833&Signature=hWuVvtvkvQhofJDX%2BjJHC2G11E4%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DGevangen_in_een_paradox_racisme_in_Neder.pdf

⁹ Wade, Peter, *Race, Nature and Culture: An Anthropological Perspective*, (London, 2002), Ebook Central Academic Complete International Edition. 1-15.

¹⁰ Hondius, Dienke, *Blackness in Western Europe. Racial Patterns of Paternalism and Exclusion*, (New Jersey: Transaction Publishers, 2014).

¹¹ Jouwe, Nancy, "Gevangen in een paradox".

¹² Barkan, Elazar, *The Retreat of Scientific Racism. Changing Concepts of Race in Britain and the United States between the World Wars*, (Cambridge University Press, 1992). 3,4

¹³ Jouwe, Nancy, "Gevangen in een paradox".

¹⁴ Bregman, Rutger, 'Alleen Amerikaanse zenuwlijders vinden ons racisten.' Opiniestuk in Volkskrant, 28 december, 2011

¹⁵ Jouwe, Nancy, "Gevangen in een paradox".

De ‘wetenschappelijke’ onderbouwing voor hiërarchische verschillen tussen volkeren doet volgens Fredrickson al in de 15e eeuw opgang.¹⁶ Europese theologen noemen zwarten en inheemse Amerikanen ‘zielloos’.¹⁷ ¹⁸ Dit wordt in de 18e en vooral 19e eeuw verder ontwikkeld tot een gangbare en breed geaccepteerde wetenschappelijke discipline en vormt mede de basis voor koloniaal beleid en legitimatie van slavernij.¹⁹ Vanaf de tweede helft van de 19e eeuw, zegt Elazar Barkan, dat het geloof in de inferioriteit van bepaalde rassen even normaal is als dat zwaartekracht bestaat. Ras als biologisch concept wordt in de 20e eeuw steeds meer vervangen door een cultureel begrip van ras, waar antropologen een grotere rol gaan spelen. Barkan geeft aan dat de impuls tot een verschuiving komt door ‘vrouwen, linksdenkenden en Joden’.²⁰ ²¹

Hoewel het denken over ras in de wetenschap is veranderd, blijkt uit de eerdergenoemde casussen dat er nog steeds sprake van racisme in de maatschappij. De diepe wortels van het denken over rassen en het daaraan gekoppelde gevaar van racisme zitten stevig verankerd in onze maatschappijstructuur maar meer nog in ons collectieve onderbewustzijn. Geracialiseerde beelden en ideeën, ontwikkeld in de koloniale tijd, blijven onze huidige samenleving en instituties ‘informereren’. Dit noemt Gloria Wekker ons cultureel archief.²² ²³ Deze term ontleent ze aan het werk van Edward Saïd. Aan de hand van Saïds begrip en werk gaat Wekker door op deze interpretatie en concludeert ze dat in de negentiende eeuw een diepe denkstructuur van ongelijkheid gebaseerd op ras is ontstaan. Vanuit deze denkstructuur, het ‘culturele archief’, is een manier van denken over het zelf gevormd.²⁴ ²⁵

Wekker komt zelf met een oplossing voor het racisme: de onderlinge verschillen tussen groepen moeten vergroot worden om zodoende de rassendiscriminatie aan te pakken.²⁶ Maar is er eigenlijk wel een oplossing te vinden voor de rassenproblematiek, is categoriseren niet inherent aan de mens? Zouden we ooit kunnen geloven in het feit dat

¹⁶ Fredrickson, George M., *Racism: A short history*, (Princeton University Press, 2015). Google E-Books.

¹⁷ Grosfoguel, Ramon. “The Structure of Knowledge in Westernized Universities. Epistemic Racism/Sexism and the Four Genocides/Epistemicides of the Long 16th Century”, *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, Xi, Nr. 1, Herfst 2013, 73-90.

¹⁸ Jouwe, “Gevangen in een paradox”.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Barkan, *The Retreat of Scientific Racism. Changing Concepts of Race in Britain and the United States between the World Wars*.

²¹ Jouwe, “Gevangen in een paradox”.

²² Wekker, Gloria, *White Innocence*, (Duke University Press, 2016).

²³ Jouwe, “Gevangen in een paradox”.

²⁴ Wekker, *White Innocence*.

²⁵ Saïd, Edward, *Culture and Imperialism*, (New York, Vintage Books, 1993).

²⁶ Wekker, *White Innocence*.

ras een sociale constructie is? We kunnen de sociale constructie namelijk niet zien, maar de uiterlijke kenmerken van een persoon wel. Volgens Foucault leven we in een wereld vol machtsstructuren, deze zijn zowel zichtbaar als onzichtbaar.²⁷ Het rassendiscours kan gezien worden als een onzichtbare machtsstructuur. We worden vanaf jongs af aan al geprogrammeerd en gewezen op het feit dat we verschillend zijn van elkaar. Deze verschillen zijn gekoppeld aan de onbewuste associaties die we hebben met een bepaald ras en daar wordt dan ook naar gehandeld. Dit kan een verklaring geven voor de aanwezige rassendiscriminatie in de wereld en ook de mogelijke oplossing van Wekker ontkrachten. Kunnen we als deze machtsstructuur ons in haar greep heeft hier dan wel aan ontsnappen of haar veranderen? Aan de hand van drie verschillende casussen waarin politiek activisme in de sport ten aanzien van ras plaatsvindt zal getracht worden om hier een antwoord op te vinden. Deze casussen vinden ieder op een ander moment plaats verdeeld over een tijdsbestek van 100 jaar om zodoende een mogelijke historische ontwikkeling in het denken over ras weer te geven. Hieruit volgt de volgende hoofdvraag: *In hoeverre valt het politiek activisme in de sport van de 20^e en 21^e eeuw ten aanzien van ras te verklaren vanuit historisch perspectief?*

Om deze vraag te beantwoorden zullen de volgende vragen onderzocht worden per hoofdstuk:

1. Op welke manier wordt ras ingezet als politiek activisme bij het protest van Jesse Owens in 1936?
2. Op welke manier wordt ras ingezet als politiek activisme bij het protest van Tommie Smith en John Carlos in 1968?
3. Op welke manier wordt ras ingezet als politiek activisme bij het protest van Colin Kaepernick in 2016?

Theoretische kader

Om het onderzoek uit te voeren zal gebruik gemaakt worden van de meest gehanteerde definitie in de wetenschap van het concept 'ras', namelijk dat het een sociale constructie is. Hiervoor is de interpretatie van onder andere Peter Wade gebruikt. Zoals eerder beschreven is deze definitie in het dagelijks leven niet hetzelfde. Het is eerder een ideologie geworden, volgens Fields slechts een lens waardoor men het leven ziet en haar

²⁷ Foucault, Michel, "The Subject and Power", *Critical Inquiry*, (1982), 8, 1-19.

ervaringen mee probeert te begrijpen.^{28 29} Jay Coakley gaat door op deze raciale ideologie. Hij beweert dat deze ideeën en overtuigingen variëren per cultuur door historische factoren, maar raciale ideologieën zorgen voor een categorisatie die sommige groepen boven de andere stellen.³⁰

De connectie tussen de raciale ideologie en de sport is ingewikkeld. Middels de raciale ideologie werden gedurende de 20^e eeuw veel gekleurde mensen van sport uitgesloten door de blanken, met name bij contactsporten zoals tennis en zwemmen. Gedurende vele jaren geloofden blanken dat zwarten een fysieke zwakheid hadden om te kunnen excelleren in bepaalde sporten. Echter, wanneer zwarten het tegendeel bewezen en dus beter waren dan de blanken, werd de reden gegeven dat de zwarten fysiek sterk waren om zodoende te kunnen overleven. Blanken zagen zichzelf in een gevorderd stadium van de evolutie in vergelijking met de gekleurde mensen, dit kwam door hun aangeboren intellectuele vaardigheden om te kunnen overleven, dit waren kwaliteiten waar de zwarten niet over beschikten. Deze raciale ideologie werd betwist en in diskrediet gebracht gedurende de Civil Rights era van de jaren 50/60. Echter, haar wortels zitten dermate diep in de cultuur van de Verenigde Staten dat het alsnog veel invloed heeft op de sportparticipatie, overtuigingen over huidskleur en vaardigheden, en op de manier hoe mensen sport zien en hoe ze het in hun leven integreren.³¹

Om de mogelijke maatschappelijke ontwikkeling van het denken over ras te onderzoeken zal ook gebruik gemaakt worden van de theorie van machtsstructuren van Foucault. In zijn werk *Surveiller et punir* (1975) stelt Foucault vast dat er de laatste eeuwen een overgang plaatvond van een soevereine naar een disciplinerende macht. De soevereine macht was zichtbaar, zoals absolute vorsten die belastingen opeisen. De disciplinerende macht ontstond in de 17^e eeuw. In deze maatschappij is de macht onzichtbaar, er wordt gesproken van een panopticum. Dit panopticum hoort bij een geordende maatschappij, waarin alles zichtbaar is en waarin mensen gevormd en gesocialiseerd worden. Zo dringt de macht diep in de maatschappij, terwijl het niet onderdrukkend aanvoelt. Hoewel in dit onderzoek de macht niet refereert naar een

²⁸ Wade, *Race, Nature and Culture: An Anthropological Perspective*, 1-15.

²⁹ Ferree, M.M., Lorber, J. and Hess, B.B. *Revisionising Gender*. (Rowman Altamira, 1999), 6-11.

³⁰ Coakley, Jay, *Sports in Society: Issues and Controversies*. (New York, NY : McGraw-Hill Education, 2015). 2-10, 224-230

³¹ Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies*. 224-230

bepaalde institutie, kan het al eeuwen geldende rassendiscours gezien worden als een structuur die de maatschappij onbewust en onzichtbaar beïnvloedt.^{32 33}

Als aanvulling op de bovengenoemde theorie zal ook gebruik worden gemaakt van het concept van ‘multivocale symbolen’ van Victor Turner om zodoende de verschillende reacties van de betrokkenen bij elk protest te begrijpen. Hij beweert dat een symbool van nationale identiteit, zoals een volkslied, op verschillende manieren geïnterpreteerd worden. Hij noemt de vlag en het volkslied “multivocale symbolen”, symbolen met meer dan een mogelijke interpretatie, wat voor conflicten kan zorgen omdat verschillende groepen hun eigen interpretatie als de norm willen laten gelden. Turner legt uit dat deze symbolen drie dimensies hebben: een exegetische, hoe een symbool door insiders wordt uitgelegd; een operationele, hoe participanten het symbool gebruiken; en een positionele dimensie, dit is de relatie tussen het symbool en andere relevante symbolen. Turner stelt dat symbolen de bouwstenen zijn van rituelen. Middels symbolen en rituelen kan een samenleving zich reproduceren en haar waarden aanhouden.³⁴ Hoewel deze theoretische invalhoek los staat van de raciale aspecten van de verschillende protesten, is het toch van belang, omdat het een verklaring kan bieden voor de reacties van de verschillende partijen betrokken bij de protesten. Het heeft allemaal te maken met het zelfbeeld, de interpretatie van het zelfbeeld en hoe bepaalde symbolen bijdragen aan de creatie van dit zelfbeeld.

Methodologie

Om dit onderzoek uit te voeren is er gebruikt gemaakt van zowel primaire bronnen als secundaire literatuur. De primaire bronnen zijn gebruikt voor de beschrijving van de verschillende casussen en contexten. Als primaire bronnen zijn diverse krantenartikelen, speeches en foto's gebruikt. Deze zijn afkomstig uit verschillende online archieven van onder andere de Olympische Spelen en de *New York Times*.

De secundaire literatuur wordt in dit onderzoek ingezet ter verdieping van het historiografische debat en het theoretische kader. Deze zullen terugkomen in elk hoofdstuk in de analyseparagraaf. Daarnaast zal de literatuur ook gebruikt worden ter

³² Foucault, “The Subject and Power”, 1-19.

³³ Foucault, Michel, *Surveiller et punir*, (Editions Gallimard, 1975), Google E-Books.

³⁴ Miller, Aaron L., “The Multivocal Power of Sports”. *Anthropology News*. Gepubliceerd op 17 oktober 2017. Geraadpleegd op 15 december 2018. doi: 10.1111/AN.643.

ondersteuning van de primaire bronnen om de beschrijving van de verschillende casussen uit te voeren.

Structuur van het onderzoek

Om de hoofdvraag te beantwoorden is er gekozen om de scriptie in te delen in drie hoofdstukken, elk bestaande uit een casus waarin politiek activisme in de sport ten aanzien van ras in de 20^e of 21^e eeuw voorkomt. De hoofdstukken volgen elkaar chronologisch op. Ieder hoofdstuk zal beginnen met een paragraaf met een beschrijving van de casus. Hierop volgend zal de context waarin het protest is ontstaan beschreven worden. In de laatste paragraaf zal een analyse plaatsvinden aan de hand van de verschillende literatuur over het concept ras en de theorie van “multivocale symbolen” van Turner om zodoende het protest te begrijpen in haar context. In de conclusie zullen elk van deze analyses binnen een breder historisch perspectief geplaatst om zodoende de hoofdvraag te beantwoorden.

Hoofdstuk 1: Het politiek activisme van Jesse Owens in 1936

In dit hoofdstuk zal het politiek activisme ten aanzien van ras van Jesse Owens in 1936 worden besproken. Het hoofdstuk zal beginnen met een beschrijving van de casus. Hierop volgt een beschrijving van de context waarin het politiek activisme van Owens is ontstaan. Afsluitend zal een analyse van de casus plaatsvinden aan de hand van verschillende conceptuele literatuur om zodoende de deelvraag van dit hoofdstuk te beantwoorden. De deelvraag van dit hoofdstuk luidt als volgt: *Op welke manier wordt ras ingezet als politiek activisme bij het protest van Jesse Owens in 1936?*

Casus

“Winning the 100m was the most memorable moment of all - to be known as the world's fastest human being” - Jesse Owens ³⁵

Jesse Owens was een zwarte Amerikaanse atleet die zich in de jaren 30 kwalificeerde voor de Olympische Spelen van 1936 in Berlijn. Hij wordt gezien als een van de meest opmerkelijke figuren in de geschiedenis van de Olympische spelen. Niet alleen om zijn vier gouden medailles, maar voornamelijk omdat hij bewees dat de nazistische theorie over de Arische superioriteit niet klopte.³⁶ Owens' prestatie werd gezien als een ideologische overwinning, een die dominante sociale en politieke overtuigingen promootte. Binnen een week tijd werd Owens bestempeld als internationale held.³⁷

Hoewel de Amerikaanse media uitermate enthousiast was over de prestatie van Owens blijkt uit quotes van de atleet zelf dat de Amerikaanse president dit enthousiasme niet deelde. In het boek van Jeremy Schaap zegt Owens dat hij niet door Hitler werd gebrutaliseerd, maar juist door zijn eigen president, Roosevelt.³⁸ Hitler's reactie was tegen alle verwachtingen correct. In een interview met de *New York Times* vlak na zijn overwinning zegt Owens het volgende:

³⁵ Olympic Archive. “Jesse Owen's Quest for Glory Started with 100m Gold”. Geraadpleegd op 8 januari 2019. <https://www.olympic.org/news/jesse-owens-quest-for-glory-started-with-100m-gold>
³⁶ Milford, “The Olympics, Jesse Owens, Burke, and the Implications of Media Framing in Symbolic Boasting.”, 485-505

³⁷ Gentry, Tony en Wagner, Heather Lehr, *Jesse Owens: Champion Athlete*, (Infobase Publishing, 2009), 3.

³⁸ Schaap, Jeremy, *Triumph: The Untold Story of Jesse Owens and Hitler's Olympics*, (HMH, 2015).

“Mr. Hitler had to leave the stadium early, but after winning I hurried up to the radio booth. When I passed near the Chancellor he arose, waved his hand at me and I waved back at him.”³⁹

Eenmaal terug in de Verenigde Staten werd Owens onthaald als een held. Echter, ook al had hij bewezen dat het zwarte ras niet minderwaardig is veranderde de situatie voor gekleurde mensen in Amerika niet. Owens heeft pas in 1950 financiële zekerheid bereikt en heeft na zijn prestaties op de Olympische Spelen wedstrijden moeten rennen tegen paarden om zodoende aan geld te komen.⁴⁰

Context

De jaren 30 werden gekenmerkt door werkloosheid en armoede, het tijdperk werd ook wel de Grote Depressie genoemd. Duitsland en de Verenigde Staten waren de landen die hier het meeste last van hadden. Toen Franklin Roosevelt president werd van de Verenigde Staten begon de economie van het land langzamerhand er weer bovenop te komen.⁴¹ Ondertussen kwamen in Europa en Zuid-Amerika diverse autoritaire regimes op, waaronder het Derde Rijk in Duitsland onder leiding van Adolf Hitler. Hij besloot een politiek in te voeren waarbij joden en andere etnische minderheden werden uitgesloten.⁴² Om zijn nieuwe rijk aan de wereld te tonen besloot Hitler om de Olympische Spelen van 1936 in Berlijn plaats te laten vinden.

De Duitse coaches trachtte naar een volledig Arisch Olympisch team. Hitler hoopte dat de andere naties dit ook zouden doen. Als de naties alsnog met een niet-Arisch team zouden komen, zag Hitler het als taak voor het Duitse team om ze te verslaan om zodoende de kracht van de rasechte atleten aan de wereld te bewijzen. Er waren verschillende propagandamiddelen, zoals radio uitzendingen en posters, ingezet in de maanden voor de Spelen om de blanke genialiteit te promoten. Hitler gebruikte volgens Gentry de Olympische Spelen om een punt te maken en om de rest van de wereld een les te leren. Echter, Owens hield zich allesbehalve bezig met de politieke situatie.⁴³

³⁹ Effrat, Louis, ""Owens, Back, Gets Hearty Reception"", Krantenartikel, New York, New York Times, New York Times Archief, Gepubliceerd op 25 augustus 1936, Geraadpleegd op 25 december 2018.

⁴⁰ Gentry en Wagner, *Jesse Owens: Champion Athlete*. 5

⁴¹ Watkins, T.H. *The Great Depression: America in the 1930s*. (Little Brown, 2009).

⁴² Bessel, Richard, “The Rise of the NSDAP and the Myth of Nazi Propaganda”, *Wiener Library Bulletin*, (1980), 33, 20-29

⁴³ Gentry en Wagner, *Jesse Owens: Champion Athlete*, 3

“I wanted no part of politics. And I wasn’t in Berlin to compete against any one athlete. The purpose of the Olympics, anyway, was to do your best. As I’d learned long ago from (coach) Charles Riley, the only victory that counts is the one over yourself.”⁴⁴

Er werd vaak gedacht dat de Olympische Spelen een apolitieke internationale wedstrijd was, dit is echter niet het geval. Gedurende de tijd ging, door de lens van de Olympische media, de competitie steeds minder om amateuristische idealen, maar om de rivaliserende nationale ideologieën. De Spelen werden een platform van culturele competitie.^{45 46 47}

Met name de Amerikaanse pers deed haar best om de Olympische atleten te veranderen in iconen van de middenklasse die de decadente Oude Wereld de kracht van de opkomende wereldmacht liet zien. Zodoende werden prestaties van atleten uitvoeringen van mythologieën van de naties. Door deze geschiedenis zijn de Spelen het platform waar media, sport en ideologie samenkwamen.^{48 49}

De Spelen van 1936 in Berlijn zijn een goed voorbeeld van deze integratie. Dit waren de eerste Spelen die wereldwijde media aandacht kregen vanwege de nazi’s, die erg gericht waren op hun imago.⁵⁰ De traditie van de fakkelestafette, tegenwoordig een onmisbaar feit, begon in 1936, als middel van propaganda voor de nazi’s.⁵¹ Deze aandacht voor de ceremonie in combinatie met de waarde ingebed in sport en ideologie maakte van de Spelen in Berlijn een bijzonder evenement. De vertegenwoordiger van deze Spelen was Jesse Owens, die werd neergezet als een symbool voor de democratie naast de racistische uitlatingen van Hitler over de Arische overwinning.

Hoewel er meerdere Spelen waren met een hoog gehalte aan politiek, zoals de Spelen van 1968 in Mexico- Stad en de Spelen van 1980 in Moscow, kwamen ze niet in de buurt van de ideologische macht van de Spelen in Berlijn.⁵²

⁴⁴ Gentry en Wagner, *Jesse Owens: Champion Athlete*, 5.

⁴⁵ Eagan, E. P., “Athletics—Medium for international good-will”, *Journal of Educational Sociology*, (1955), 28, 266

⁴⁶ Pope, Steven, W., “Negotiating the “Folk Highway” of the nation: Sport, public culture, and American identity, 1870–1940”, *Journal of Social History*, (1993), 27, 46-47.

⁴⁷ Young, Christopher, “In praise of Jesse Owens: Technical beauty at the Berlin Olympics 1936”, *Sport in History*, (2008), 28, 87-88, doi: 10.1080=17460260801889269.

⁴⁸ Kraft, Rachel en Brummett, Barry, “Why sport and games matter”, B. Brummett & R. Kraft (Eds.), *Sporting rhetoric* (pp. 9–25), (New York, NY: Peter Lang, 2009), 11-12.

⁴⁹ Schultz, Brad en Sheffer, Mary Lou, “Left behind: Local television and the community of sport”, *Western Journal of Communication*, (2008), 72, 181.

⁵⁰ Farrell, Thomas B., “Media rhetoric as social drama: The Winter Olympics of 1984”, *Critical Studies in Mass Communication*, 6, 162-163

⁵¹ Large, David Clay, *The Olympics of 1936*, (New York, NY: Norton, 2007), 4.

⁵² Milford, “The Olympics, Jesse Owens, Burke, and the Implications of Media Framing in Symbolic Boasting.”, 486.

Analyse

Turner's concept van 'multivocale' symbolen is in deze casus toe te passen op het platform waar Owens zijn protest uit, namelijk de Olympische Spelen. De Spelen hebben namelijk voor iedereen een andere betekenis. Voor Hitler was het een platform waar hij zijn nieuwe rijk aan de wereld kon tentoonstellen en bewijzen van haar waardigheid. Owens zag het anders, hij was er om zijn best te doen en zag het als een uitzonderlijke kans om daar een sportieve prestatie neer te zetten. Protest is in deze casus dus een groot woord, maar wel van toepassing. Het is namelijk symbolisch dat Owens naar de Olympische Spelen in Berlijn in 1936 gaat en daar vier gouden medailles weet te behalen, wat bewijst dat de nazistische theorie over de Arische superioriteit ongegrond is.⁵³ Hoewel het concept van Turner wat moeilijker is toe te passen, aangezien er niet fysieke symbolen in Owens' protest zelf zijn, is het wel relevant om te op te merken dat vanaf 1936 er nieuwe symbolen aan de Olympische Spelen zijn toegevoegd, die tegenwoordig niet meer weg te denken zijn. Deze symbolen, zoals de fakkelestafeteloop naar Olympia, hebben diverse betekenissen, voor de nazi's was dit een middel van propaganda. Doordat de estafeteloop haar oorsprong in nazi-Duitsland heeft, zorgt het nog weleens voor protesten.^{54 55}

Volgens Milford vertoont de casus van Jesse Owens ook de kracht van symbolische grootspraak. Door een individu te framen als een held van de gemeenschap, identificeert de gemeenschap zijn daden ook als van ideologische betekenis. Dit creëert een sterk gevoel van voldoening omdat de gemeenschap meelift op de prestaties van de held. De media speelt hierbij een belangrijke rol, zij creëert en framet namelijk deze held van de gemeenschap. Zij zorgt in feite voor deze symbolische grootspraak door de ideologie van de gemeenschap te vieren middels een focus op haar meest geliefde vertegenwoordigers. Owens zorgde voor een goed voorbeeld hiervan. De sportmedia was verantwoordelijk voor de verandering van het imago van Owens van een wereldklasse atleet naar een nationaal icoon. Door Owens te framen als een kampioen die de macht van ras in de Olympische ideologische arena zo wist te manipuleren middels zijn overwinning werd de

⁵³ Milford, "The Olympics, Jesse Owens, Burke, and the Implications of Media Framing in Symbolic Boasting.", 485

⁵⁴ Ibidem. 486

⁵⁵ Miller, "The Multivocal Power of Sports."

pro-Arische doctrine van Hitler ontmanteld. Zijn grote succes droeg bij aan de ideologie van de Verenigde Staten.⁵⁶

Het beeld dat werd gecreëerd van Owens was eentonig. Het representeerde niet hoe hij was als persoon. Na zijn overwinning was dat het enige waar aan werd gedacht wanneer zijn naam werd genoemd. Zijn persoonlijke identiteit stond in feite stil in de tijd en had geen ruimte voor verandering. Het beeld dat van Owens werd geschetst stond in sterke tegenstelling met de ervaringen met racisme die Owens op het thuisfront ervaarde.^{57 58}

Om de interpretatie van ras uit het theoretische kader toe te passen op de raciale dichotomie die wordt geschetst over Owens leven is het noodzakelijk om rekening te houden met de context. In 1936 was namelijk nog weinig bekend over ras als sociale constructie. Dit is merkbaar aan de verschillende ideologieën die in de wereld heersten. Echter, de overwinning van Owens bewijst wel dat ras op basis van biologische kenmerken ongegrond is. Owens' concurrenten waren namelijk niet alleen zwarten, hij werd zelfs opgevolgd door de Nederlandse Tinus Osendarp in de sprint. Ook het Amerikaanse estafetteteam bestond uit twee zwarten en twee blanken.⁵⁹ Dit toont aan dat de claim dat het zwarte ras fysiek sterker is, ongegrond is. Coakley stelt zelfs dat indien er ras als middel van categorisatie wordt gebruikt, er binnen een bepaald ras soms meer verschillen zijn dan tussen verschillende rassen. Ras is in feite slechts een mythe gebaseerd op sociaal gecreëerde ideeën over variaties in de vaardigheden van mensen, die van biologische aard horen te zijn. Deze uitkomst was voor velen in de Verenigde Staten een verrassing, aangezien werd aangeleerd om ras als een feit te zien en om als middel te gebruiken om mensen biologisch te categoriseren.⁶⁰ Deze mythe over ras speelde in deze casus ook een grote rol aangezien Hitler overtuigd was van de superioriteit van het Arische ras.⁶¹

Wanneer de theorie van Foucault wordt toegepast op de casus van Owens is aan te merken dat hier sprake is van de machtsstructuur van het rassendiscours.⁶² Er heersen verschillende mythes omtrent de diverse rassen en hun capaciteiten.⁶³ Hier wordt ook

⁵⁶ Milford, "The Olympics, Jesse Owens, Burke, and the Implications of Media Framing in Symbolic Boasting.", 499-501.

⁵⁷ Ibidem, 499-501.

⁵⁸ Schaap, *Triumph: The Untold Story of Jesse Owens and Hitler's Olympics*.

⁵⁹ Olympic Archive. "Jesse Owen's Quest for Glory Started with 100m Gold".

⁶⁰ Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies*, 224-230.

⁶¹ Gentry en Wagner, *Jesse Owens: Champion Athlete*, 3.

⁶² Foucault, "The Subject and Power", 1-19.

⁶³ Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies*, 224-230.

naar gehandeld, in verschillende landen komen autoritaire regimes op met een expliciet rassendiscours op hun agenda.⁶⁴ Op de Olympische Spelen is dit discours ook waarneembaar. Het Duitse team is bijvoorbeeld opgesteld naar aanleiding van Hitlers overtuiging over de superioriteit van het Arische ras. Teams die deze overtuiging niet opvolgden zouden worden verslagen om zodoende hun minderwaardigheid te bevestigen.⁶⁵ Owens' overwinning bewees het tegendeel van het geldende rassendiscours in Duitsland en de wereld.⁶⁶

Ondanks zijn overwinning op de Olympische Spelen keert Owens terug naar een land vol rassendiscriminatie.⁶⁷ Waarom is er niks verandert nadat hij zich heeft bewezen? Dit komt door het geldende rassendiscours. Er blijft sprake van dit culturele archief, onbewuste associaties met het verleden. Hier komen bepaalde overtuigingen uit voor.⁶⁸ Hoewel deze zijn weerlegd door Owens' overwinning, zegt het al genoeg dat Owens bij terugkomst er 30 jaar over heeft gedaan om financiële zekerheid te verkrijgen en dat hij tegen paarden heeft moeten racen. De sportieve capaciteiten van de zwarten werden bevestigd, maar intellectueel zouden ze niet op hetzelfde niveau als blanken kunnen komen.^{69 70}

Conclusie

Ras wordt in deze casus op een bijzondere manier ingezet. Hoewel uit de quotes blijkt dat het niet Owens' intentie was om de Arische superioriteit te ondermijnen, werd hij door de landelijke en Olympische media toch zo geportretteerd. Het is ironisch om te zien dat zijn prestatie werd gebruikt om de theorie van de nazi's onderuit te halen, maar dat er weinig veranderde voor Owens zelf. Gedurende de rest van zijn leven heeft Owens te maken gehad met rassendiscriminatie.

Het protest van Owens veranderde dus weinig aan de situatie omtrent ras in de Verenigde Staten. Owens werd een iconisch beeld en als nationale held neergezet. Echter, de enige die hiervan profijt had was het imago van de Verenigde Staten. Ras werd

⁶⁴ Bessel, "The Rise of the NSDAP and the Myth of Nazi Propaganda." 20-29.

⁶⁵ Gentry en Wagner, *Jesse Owens: Champion Athlete*, 3.

⁶⁶ Milford, "The Olympics, Jesse Owens, Burke, and the Implications of Media Framing in Symbolic Boasting.", 485-505.

⁶⁷ Ibidem. 499-501

⁶⁸ Wekker, *White Innocence*.

⁶⁹ Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies*, 224-230.

⁷⁰ Gentry en Wagner, *Jesse Owens: Champion Athlete*, 5.

zodoende slechts gebruikt als propagandamiddel, in zowel Duitsland als de Verenigde Staten.

Hoofdstuk 2: Het politiek activisme van Tommie Smith en John Carlos in 1968

In dit hoofdstuk zal het politiek activisme ten aanzien van ras van Tommie Smith en John Carlos van 1968 worden besproken. Het hoofdstuk zal beginnen met een beschrijving van de casus. Hierop volgt een beschrijving van de context waarin het politiek activisme van Smith en Carlos is ontstaan. Afsluitend zal een analyse van de casus plaatsvinden aan de hand van verschillende conceptuele literatuur om zodoende de deelvraag van dit hoofdstuk te beantwoorden. De deelvraag van dit hoofdstuk luidt als volgt: *Op welke manier wordt ras ingezet als politiek activisme bij het protest van Tommie Smith en John Carlos in 1968?*

Casus

Op 16 oktober 1968 bereikten twee zwarte Amerikanen, Tommie Smith en John Carlos, een podiumplek op de 200 meter sprint tijdens de Olympische Spelen in Mexico Stad. Na de uitreiking van de medailles, stonden de atleten op het podium met een zwarte vuist in de lucht en een gebogen hoofd te luisteren naar het volkslied ter ere van hun overwinning.⁷¹

‘My raised hand stood for the power in black America. Carlo’s raised left hand stood for the unity of black America. Together they formed an arch of unity and power. The black scarf around my neck stood for black pride. The black oks with no shoes stood for black poverty in racist America. The totality of our effort was the regaining of black dignity.’⁷²

Er werd op verschillende manieren gereageerd op het protest van Smith en Carlos. Omdat ze de Spelen hadden gepolitiseerd, werden beide atleten door de leidinggevenden van de Amerikaanse ploeg geschorst en naar huis gestuurd. Onder de atleten op de Olympische Spelen waren de meningen verdeeld over het protest. De Australische Peter Norman, zilver medaillewinnaar op de 200 meter sprint, stond op het podium met een badge waarmee hij steun betoog aan de mensenrechtenbeweging. Boxer en goud medaillewinnaar, George Foreman, zag af van het protest en noemde het een ding voor

⁷¹ Steele en Smith, *Silent Gesture*, 1.

⁷² Hartmann, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*, 6.

studenten. Vier estafetterensters van het Amerikaanse team droegen hun overwinning op aan de weggestuurde atleten. Een vertegenwoordiger van de USSR stelde dat de Sovjet-Unie zelf nooit de Olympische Spelen als middel van propaganda zou durven te gebruiken.⁷³

Smith en Carlos werden oneervol onthaald bij thuiskomst. Ze werden de “*black-skinned storm troopers*” genoemd. Beiden verloren hun banen en hebben gedurende hun levens moeite gehad met de kritiek die ze over zich heen kregen. Desondanks, hebben Smith en Carlos geen spijt van het protest van 1968.⁷⁴

Carlos: “*I went up there as a dignified black man and said: ‘What’s going on is wrong,’*”

Smith: “*Our protest was a cry for freedom and for human rights. We had to be seen because we couldn’t be heard.*”⁷⁵

In zijn autobiografie, *Silent Gesture*, beschrijft Smith dat het gebaar niks te maken had met de *Black Power* beweging, maar dat het een gebaar was vanuit een mensenrechtenperspectief.⁷⁶ Smith heeft zich lang niet uitgelaten over het protest, maar met de jaren is het beeld van het protest iconisch geworden, het representeert de Spelen van 1968 maar ook een moment waarbij sport werd overstegen.⁷⁷

Context

Het jaar van het protest, 1968, was een tumultueus jaar. Het was het jaar waarin Martin Luther King en Robert F. Kennedy werden vermoord en er veel protesten waren omtrent de Vietnamoorlog, de mensenrechten en de situatie op universiteiten. De Verenigde Staten was voor het protest van Smith en Carlos al sterk verdeeld over deze zaken. Voor de Olympische Spelen waren al veel geruchten over Afrikaans Amerikaanse atleten die de Spelen zouden boycotten middels protesten tegen de raciale ongelijkheid in het land.⁷⁸

⁷³ Davis, David, "Olympic Athletes Who Took A Stand", *Smithsonian Magazine*, Gepubliceerd augustus 2008, Geraadpleegd op 20 december 2018, <https://www.smithsonianmag.com/articles/olympic-athletes-who-took-a-stand-593920/>

⁷⁴ Hartmann, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*, 6.

⁷⁵ Davis, "Olympic Athletes Who Took A Stand".

⁷⁶ Steele en Smith, *Silent Gesture*, 37.

⁷⁷ Hartmann, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*, 6.

⁷⁸ Mc Daniels III, Pellom, "The Strong Men Keep a Comin' on: African American Sports Participation and the Discourse of the Public Dissent", Hoofdstuk in *The Olympics and Philosophy*, (Lexington, University Press of Kentucky, 2012), 195.

Het protest van Smith en Carlos stamde voornamelijk uit de protesten van de *Civil Rights Movement*. De *Civil Rights Movement* was een strijd voor sociale rechtvaardigheid die met name plaatsvond in de jaren 50 en 60. Het doel was om gelijke rechten voor zwarten te verkrijgen in de Amerikaanse wet. De Amerikaanse Burgeroorlog had dan wel een punt achter de slavernij gezet, maar discriminatie tegen de zwarten was nog steeds in grote mate aanwezig, voornamelijk in het Zuiden. Gedurende de jaren 50 kwam een gemengde beweging van zwarten en blanken op gang om te strijden voor gelijkheid. Leiders hiervan waren onder andere Martin Luther King en Malcolm X.⁷⁹

In de Koude Oorlog waren de Olympische Spelen van 1968 net als elke andere spelen een politiek geladen evenement. Naties zoals de Verenigde Staten, Mexico, de Volksrepubliek van China en de Sovjet Unie, wedijverden met elkaar om de waarden en idealen van elk land te demonstreren en kenbaar te maken middels de uitkomsten van verschillende evenementen. Het succes van individuele atleten zou van cumulatieve waarden zijn voor het algehele aantal medailles van een land, wat de positie van een land op het internationale toneel zou bevestigen, als superieur of inferieur. Voor Tommie Smith en John Carlos zouden de Spelen van andere betekenis zijn. Het creëerde een mogelijkheid om als zwarte Amerikanen zich uit te spreken over het Amerikaanse beleid dat raciale ongelijkheid, politiegeweld en de grote armoede onder de zwarte bevolking steunde.⁸⁰

Analyse

Wanneer het concept van “multivocale” symbolen van Turner wordt toegepast op de casus kan er gekeken worden naar symbolen met mogelijk meerdere interpretaties, zoals het volkslied en het platform waar de atleten hun protest uiten. Het platform van de Olympische Spelen heeft gezien de reacties van de verschillende partijen diverse betekenissen.⁸¹ Voor de organisatoren van de Spelen is het een platform waar sport wordt uitgeoefend en politiek geen rol speelt, dit stond duidelijk in de regels van de Spelen en werd met ieder land afgesproken om een politieke boycot te voorkomen.⁸² Deze interpretatie werd niet door de deelnemende landen gedeeld. Hoewel de landen hun

⁷⁹ Morris, Aldon D., *The Origins of the Civil Rights Movement*, (Londen, Simon and Schuster, 1986), XI, 11 en 88.

⁸⁰ Mc Daniels III, “The Strong Men Keep a Comin’ on: African American Sports Participation and the Discourse of the Public Dissent”, 195.

⁸¹ Miller, “The Multivocal Power of Sports”.

⁸² Mc Daniels III, “The Strong Men Keep a Comin’ on: African American Sports Participation and the Discourse of the Public Dissent”, 206-207.

atleten in de gaten hielden voor mogelijke boycotten, waren de landen zelf wel bezig met het neerzetten van prestaties om zodoende een betere mondiale status te verkrijgen.⁸³ De atleten, zoals Tommie Smith en John Carlos, hadden op hun beurt ook weer een eigen interpretatie van de Spelen, het kon namelijk een plek bieden waar ze hun ontevredenheid over hun land konden uiten. Door de grote internationale bekendheid van het evenement wist het protest veel mensen te bereiken.⁸⁴

Naast het platform van de Olympische Spelen is er ook bij het volkslied sprake van ‘‘multivocaliteit’’. Zoals later ook zal blijken bij de casus van Kaepernick hechten verschillende partijen een andere betekenis aan het volkslied. Regeringsleiders gebruiken het volkslied vaak om de trots van het land te tonen en als respect aan de voorvaders. De atleten gebruiken het moment waarop het volkslied werd gespeeld om hun protest te uiten over de problematiek in het land. Zij zagen het niet als een symbool van trots.⁸⁵ Zoals, verwacht, reageerden regeringsleiders geschokt en ontevreden. Sommige atleten, zoals het damesestafetteteam juichten het protest toe en anderen zoals boxer George Foreman wezen het af. De reactie van verschillende partijen heeft alles te maken met hun interpretatie van het symbool. De manier hoe zij het volkslied ervaren verklaart hun reactie.⁸⁶

Wanneer het concept van ras van Wade en Coakley wordt toegepast op de situatie in de casus kan er verklaard worden dat er sprake is van hetzelfde voorval als in de casus van Owens, namelijk dat zowel in de race en op het winnaarspodium een diversiteit aan rassen stond.⁸⁷ Er zijn dus geen verschillen in rassen met betrekking tot de sportprestaties, rassen zijn sociale constructies.⁸⁸ Echter, door te protesteren tegen de raciale ongelijkheid in de Verenigde Staten en hierbij een zwarte handschoen en sjaal te gebruiken worden deze sociale constructies alleen maar versterkt. De protesterende atleten erkennen het, ondanks het feit dat ze waarschijnlijk niet op de hoogte zijn van het feit dat ras biologisch ongegrond is. De verschillende reacties en de uitgebreide

⁸³ Mc Daniels III, ‘‘The Strong Men Keep a Comin’ on: African American Sports Participation and the Discourse of the Public Dissent’’, 195.

⁸⁴ Hartmann, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*, 6.

⁸⁵ Miller, ‘‘The Multivocal Power of Sports’’.

⁸⁶ Spivey, David, ‘‘The Black Athlete in Big-Time Intercollegiate Sports, 1941-1968.’’ *Phylon* (1960-), 44, (1983), 2, 116-25, doi:10.2307/275023.

⁸⁷ Olympic Archive ‘‘200m Medallists Smith and Carlos Stage Podium Protest’’, Geraadpleegd op 20 december 2018, <https://www.olympic.org/news/200m-medallists-smith-and-carlos-stage-podium-protest>

⁸⁸ Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies*, 224-230.

documentatie van het protest in de media versterken deze onwetendheid alleen maar meer.

In deze casus is wederom de machtsstructuur van het rassendiscours aanwezig.⁸⁹ Het protest van Smith en Carlos veranderde weinig aan de situatie omtrent rassendiscriminatie in het land, ondanks de relatief succesvolle overwinning van de *Civil Rights Movement*.⁹⁰ Smith en Carlos werden als paria's gezien, omdat ze een probleem van hun land wilden aankaarten. Middels hun protest wilden ze hun ontevredenheid over het geldende rassendiscours toonbaar maken.⁹¹ Echter, deze handeling werd niet gewaardeerd. Men reageerde woedend op het protest van Smith en Carlos.⁹² Hoe durfden ze een nationaal moment te gebruiken voor hun eigen protestactie? Was het echt woede wat hier achter schuilde of was het schaamte om aangesproken te worden op de geldende rassenongelijkheid die in het land heerste? Bij terugkomst verloren beiden hun banen en hebben zij gedurende hun levens moeite gehad met de kritiek die ze over zich heen kregen.⁹³

De reactie van het land is te verklaren vanuit Wekkers concept van het cultureel archief. Geracialiseerde beelden en ideeën, ontwikkeld in de koloniale tijd, blijven de samenleving en instituties 'informer'.⁹⁴ Smith en Carlos werd in feite het zwijgen opgelegd. Zij hoorden zich niet bezig te houden met de politiek, ze zijn namelijk atleten. Hier werd ook alles aan gedaan door zowel het bestuur van de Olympische Spelen als het Amerikaanse team om dit zo te houden.^{95 96}

Conclusie

In het protest van Smith en Carlos wordt ras in vergelijking met de vorige casus nadrukkelijker als protestsymbool gebruikt door de atleten zelf. De atleten maakten gebruik van het platform van de Olympische Spelen om zodoende hun ontevredenheid over de rassenongelijkheid in de Verenigde Staten uit te drukken. Een ander verschil met

⁸⁹ Foucault, "The Subject and Power", 1-19.

⁹⁰ Hartmann, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*, 6

⁹¹ Ibidem, 6-7.

⁹² Davis, "Olympic Athletes Who Took A Stand".

⁹³ Hartmann, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*, 6.

⁹⁴ Wekker, *White Innocence*.

⁹⁵ Mc Daniels III, "The Strong Men Keep a Comin'on: African American Sports Participation and the Discourse of the Public Dissent", 206-207.

⁹⁶ Ibidem, 195

het protest van Owens is dat het protest in deze casus niet indermate werd omarmd door de landelijke en Olympische media. Het protest was eerder een verstoring van het evenement. Dit blijkt ook uit de reacties bij thuiskomst van de atleten. Een overeenkomst is dat hoewel beide protesten memorabel waren, ze ook weinig hebben kunnen betekenen voor de rassendiscriminatie in de Verenigde Staten.

Hoofdstuk 3: Het politiek activisme van Colin Kaepernick in 2016

In dit hoofdstuk zal de hedendaagse casus van Colin Kaepernick centraal staan om zodoende een historische ontwikkeling van het politiek activisme in de sport ten aanzien van ras weer te geven als gevolg van de twee andere casussen in de voorgaande hoofdstukken. Het hoofdstuk zal beginnen met een beschrijving van de gebeurtenis. Hierop volgt een beschrijving van de context in de jaren waarin het protest plaatsvond. Afsluitend zal een analyse plaatsvinden van het politiek activisme ten aanzien van ras van deze casus en zal het in een groter historisch perspectief geplaatst worden met de analyses van de vorige twee casussen in gedachten. Zodoende zal er een antwoord geformuleerd worden op de deelvraag van dit hoofdstuk. De deelvraag luidt als volgt: *Op welke manier wordt ras ingezet als politiek activisme bij het protest van Colin Kaepernick in 2016?*

Casus

In augustus 2016 tijdens het voorseizoen van de NFL League knielde 49ers American Footballspeler Colin Kaepernick gedurende verschillende wedstrijden toen het volkslied werd gespeeld, in tegenstelling tot de traditie van de staande houding. Hiermee wilde hij demonstreren dat hij zich niet trots voelde op zijn land dat naar zijn zeggen zwarte en gekleurde mensen onderdrukt.⁹⁷

“I am not going to stand up to show pride in a flag for a country that oppresses black people and people of color. To me, this is bigger than football and it would be selfish on my part to look the other way. There are bodies in the street and people getting paid leave and getting away with murder”⁹⁸

Het protest van Kaepernick riep verschillende reacties op in het land. Veel leden van de NFL sloten zich aan bij zijn protest en begonnen ook te knielen tijdens het Amerikaanse volkslied. Daarentegen nam de voormalig voorzitter van de NFL een duidelijk standpunt in met het labelen van de acties van Kaepernick als een schande. President Trump liet

⁹⁷ Lindholm, Johan, “From Carlos to Kaepernick and beyond: athlete’s right to freedom of expression”.

⁹⁸ Wyche, Steve, “Colin Kaepernick explains why he sat during national anthem”, *NFL.com*, Gepubliceerd op 28 augustus 2016, Geraadpleegd op 8 december 2018, <http://www.nfl.com/news/story/0ap3000000691077/article/colin-kaepernick-explains-protest-of-national-anthem>

zich na zijn aanstelling ook erover uit en veroordeelde Kaepernick en andere atleten meerdere keren en vond dat de atleten ontslagen zouden moeten worden. Daarnaast zorgde het protest voor een daling in kijkcijfers; polls beweren dat fans de NFL besloten te boycotten om zodoende Kaepernicks protest te steunen.⁹⁹

In het jaar dat Kaepernick voor het eerst knielde, werd zijn boodschap wellicht verkeerd geïnterpreteerd. Sommige critici beargumenteerde dat Kaepernick en zijn volgers de vlag niet goed interpreteerde. Wie niet opstaat tijdens het volkslied, heeft geen respect voor waar de vlag voor staat, namelijk een ode aan iedereen aan wie het Amerikaanse volk alles te danken heeft. Het feit dat je staat tijdens het volkslied betekent dat je trots bent om Amerikaan te zijn.

“[After 9/11] the national anthem meant so much more—it meant a ton more. You’re proud to be an American, especially when somebody tries to knock you down. When you listen to the Star Spangled Banner... when you hear the words “United We Stand” they mean a lot more especially after events like that.”¹⁰⁰

Sommigen dachten hier anders over, zoals sportauteur Dave Zirin en Harry Edwards. Zij suggereerden dat het knielen van Kaepernick tijdens het volkslied een daad van ongehoorzaamheid was, en dat de solidariteit en het broederschap onder de leden van de NFL in reactie op de aanvallen van Trump ongeëvenaard waren. Kaepernick zelf zei dat het oorspronkelijke protest niet over de vlag ging, maar waar het voor stond, en of haar idealen werden gerealiseerd door de mensen waaruit de natie bestaat.

“I have great respect for the men and women that have fought for this country.... People are dying in vain because this country is not holding its end of the bargain up, as far as giving freedom and justice, liberty to everyone.”

Het gaat bij Kaepernick niet om het leger, hij heeft juist respect voor de mensen die hebben gevochten voor het land. Los van die discussie, vindt hij dat het land niet heeft voldaan aan haar gevestigde waarden van vrijheid en rechtvaardigheid voor allen.¹⁰¹

⁹⁹ Lindholm, “From Carlos to Kaepernick and beyond: athlete’s right to freedom of expression”.

¹⁰⁰ Miller, “The Multivocal Power of Sports”, 3

¹⁰¹ Ibidem, 2-3

Context

Het politiek activisme van Kaepernick kwam niet uit het niets. Zoals eerder vermeld, was het een protest tegen de onderdrukking van de zwarte bevolking en andere minderheden.¹⁰² In de jaren en maanden voor het protest van Kaepernick zijn er meerdere malen incidenten geweest, zoals het politiegeweld en de raciale profilering in Charlottesville, Los Angeles en New York waarbij zwarte jongeren om het leven kwamen, die een reden gaven voor zijn protest. Dit specifieke probleem was al vaker de reden geweest voor verschillende demonstraties geïnitieerd door de *Black Lives Matter* beweging die in 2013 was opgericht.¹⁰³ De beweging is bedoeld als ideologische en politieke interventie in een wereld waarin zwarten systematisch worden gediscrimineerd. Het biedt een vorm van affirmatie voor de zwarte gemeenschap van haar bijdrage aan de maatschappij, de mensheid, en haar veerkracht in tijden van oppressie.¹⁰⁴

Kaepernick is zelf ook slachtoffer geweest van het systematische racisme dat de beweging wilt aankaarten. Hij is samen met een aantal vrienden onder vuur gezet in zijn studententijd, omdat zij de enige zwarten waren in de buurt.¹⁰⁵

“they came in the house, without knocking, guns drawn on my teammates and roommates”

Zijn eigen ervaringen maakte het voor hem mogelijk om zich in te kunnen leven en te begrijpen wat de *Black Lives Matter* beweging tracht te behalen. Middels zijn invloedrijke positie wist hij de boodschap van de beweging kenbaar te maken aan een breder publiek.

106

De presidentiële verkiezingen en inauguratie van Trump tot president brachten ook veel ontevredenheid onder de bevolking, met name bij de leden van de protestbeweging. Dit kwam voornamelijk omdat mensen niet dachten dat Trump een vooruitstrevende president zou zijn die de capaciteiten had om de huidige problemen omtrent het systematische racisme aan te pakken.¹⁰⁷

¹⁰² Wyche, “Colin Kaepernick explains why he sat during national anthem”.

¹⁰³ Hobson, Janell, *Are All the Women Still White?: Rethinking Race, Expanding Feminisms*, (New York, 2016). Google E-Books. 23.

¹⁰⁴ Hobson, Janell, *Are All the Women Still White?: Rethinking Race, Expanding Feminisms*, 23-24.

¹⁰⁵ Miller, Aaron L., “Kneeling Down is the New Standing Up”, *Anthropology News*, Gepubliceerd op 26 december 2017, Geraadpleegd op 15 december 2018, <https://doi.org/10.1111/AN.476>. 1,2

¹⁰⁶ Ibidem. 2

¹⁰⁷ Lebron, Christopher J., *The Making of Black Lives Matter: A brief history of an idea*, (Oxford, 2017), Google E-Books, 1-2.

Analyse

Het politiek activisme van Colin Kaepernick zorgde voor een opleving onder het politiek activisme in de sport. Na een aantal decennia van stilte en bedaardheid van de atleten begonnen zij zich weer uit te laten over problemen die spelen in het land. De financiële middelen die hen het zwijgen hadden opgelegd in de jaren 80 en 90 spelen geen grote rol meer. Zoals uit de afgelopen casussen en deze ook weer blijkt is dat veel atleten ook spreken uit eigen ervaring en zich middels hun posities in de spotlights invloed uit kunnen oefenen.¹⁰⁸

Wanneer Turners concept van multivocale symbolen wordt toegepast op het knielen van Kaepernick en het hieruit volgende debat, kan dit helpen om de gehele situatie beter te begrijpen. Trump en andere leden van de NFL die zich kritisch hebben uitgelaten over het protest, willen dat de American Football wedstrijden doorgaan met opereren als symbolen van de natie die trouw zijn aan haar politie, leger en regering. Aan de andere kant, zien spelers die hebben geprotesteerd en sympathisanten van dit protest dit ritueel voor de wedstrijd als een mogelijkheid om uit te drukken waar zij in geloven.

Historisch gezien, hebben veel NFL insiders de vlag en het volkslied als heilige symbolen beschouwd waar niet aan getwijfeld werd. Leden van de league zouden participanten die deze symbolen gebruiken niet willen betwisten. De positie van deze symbolen is van belang voor hun waarde: zowel de vlag als het volkslied staan voor de liefde voor het land en voor het respect voor degenen die het hebben verdedigd.¹⁰⁹

Turner claimt dat het protest van Kaepernick en de hierop volgende protesten de logica van de Amerikaanse sport en politiek omver hebben geslagen.¹¹⁰ Horen presidenten namelijk er niet voor te zorgen dat het land juist wordt verenigd? Wanneer een president kennis zou hebben van de multivocaliteit van symbolen en hoe zij in relatie staan tot andere symbolen, zou dit al een hoop discussie schelen. Bovendien, zouden we allemaal ook niet beter af zijn als we zouden begrijpen dat onze interpretatie van symbolen, zoals een vlag of een volkslied, niet de enige is?

Het protest van Kaepernick heeft net als de eerdere casussen het bewustzijn wakker geschud over de rassenongelijkheid in het land, maar in hoeverre deze daadwerkelijk effectief zijn geweest is nog de vraag. Het probleem vindt namelijk al voor

¹⁰⁸ Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies*.

¹⁰⁹ Miller, "The Multivocal Power of Sports"

¹¹⁰ Turner, Victor, "Symbolic Studies", *Annual Review Of Anthropology* 4, (1975), 1, 145-161, doi:10.1146/annurev.an.04.100175.001045.

de rassendiscriminatie plaats. Het gaat om hoe ras wordt gezien. De huidige situatie duidt op een rassendiscours dat nog steeds de oorzaak is voor de rassendiscriminatie in Amerika.

Wanneer de interpretaties van het concept 'ras' van Coakley en Wade wordt toegepast op de casus is op te merken dat wederom in deze casus ras wordt gezien als basis van uiterlijkheden en biologische kenmerken. Kaepernick's protest is omtrent de rassendiscriminatie in de Verenigde Staten en het daarbij komende politiegeweld tegen zwarten. De rassendiscriminatie in de Verenigde Staten vindt dus plaats middels categorisatie op basis van uiterlijke kenmerken.¹¹¹ ¹¹² Er wordt klaarblijkelijk nog steeds gehandeld naar de onbewuste historische associaties gekoppeld aan de verschillende rassen, het culturele archief.¹¹³ Het politiegeweld tegen zwarten dat Kaepernick aankaart komt voort uit deze overtuigingen.

Ras wordt in ieder protest op een andere manier ingezet. Hoewel er andere middelen worden gebruikt om te protesteren valt op dat ras wel degelijk een terugkomend protestsymbool is in alle drie de protesten. Hierop zou ook het concept van Turner op kunnen worden toegepast. Uit elke casus blijkt dat ras een protestsymbool is. De protesten wekken verschillende reacties op, omdat het concept van ras op verschillende manieren wordt geïnterpreteerd door de maatschappij. Niet iedereen ervaart namelijk de rassendiscriminatie, dus voelt zich ook niet aangesproken. Zolang deze verschillende interpretaties van het concept blijven bestaan, zal rassendiscriminatie aanhouden, en de daaruit voortvloeiende protesten in de sport ook.

Conclusie

Uit de casus van Kaepernick blijkt dat politiek activisme in de sport ten aanzien van ras anno 2016 nog altijd sterk aanwezig is. De context van deze casus laat zien hoezeer er in de Verenigde Staten nog wordt geworsteld met het probleem van rassendiscriminatie. Belangrijker voor dit onderzoek echter is de constatering dat de symboliek wel degelijk aan verandering onderhevig is. In tegenstelling tot Owens en Smith & Carlos, kiest Kaepernick voor een symbool van nationale identiteit, het volkslied, om zijn ontevredenheid over de situatie omtrent ras in de Verenigde Staten uit te spreken. De

¹¹¹ Coakley, *Sports in Society: Issues and Controversies*, 224-230.

¹¹² Wade, *Race, Nature and Culture: An Anthropological Perspective*, 1-15.

¹¹³ Wekker, *White Innocence*.

verschillende reacties op het protest kunnen verklaard worden aan de hand van het concept van 'multivocaliteit' van Turner.

Ras blijft echter in alle drie de casussen een constante factor. Het is het protestsymbool van elke casus. De drie casussen hebben ieder over een periode van 100 jaar bewezen dat er moeilijk valt te ontsnappen aan dit rassendiscours ondanks de vele protestpogingen om de rassendiscriminatie aan te kaarten. Alle drie de casussen zijn iconische vertegenwoordigingen van de strijd tegen het geldende rassendiscours, helaas allemaal ook zonder succes. Het zou niet raar zijn om dergelijke protesten terug te zien komen zolang de rassendiscriminatie blijft bestaan en dat zal gebeuren zolang het huidige geldende rassendiscours aanwezig is.

Conclusie

In dit onderzoek zijn drie casussen uitgelicht met een gemeenschappelijk protestsymbool, ras. Ieder protest zette het symbool op haar eigen manier in. Jesse Owens' protest om naar de Olympische Spelen te gaan was baanbrekend, omdat het de overtuiging van de nazi's over de Arische superioriteit wist te weerleggen. In de tweede casus werden de gebogen hoofden en zwarte vuisten van Smith en Carlos als iconisch gezien. Het protest tegen de raciale ongelijkheid ging tegen elk protocol van het Olympische en nationale sportcomité in. In de laatste casus waarin Colin Kaepernick knielde gedurende het volkslied tijdens verschillende NFL-wedstrijden was wederom de rassendiscriminatie in Amerika de oorzaak van het protest.

Alle drie de protesten waren iconisch. Echter, de protesten in de sport bleven aanhouden omdat er weinig veranderde aan de problematiek die zij ieder aankaartten. Owens werd op het thuisfront nog steeds gediscrimineerd en niet als gelijkwaardig beschouwd. Hij moest zelfs tegen paarden racen. Voor Smith en Carlos veranderde er ook weinig ondanks de successen van de *Civil Rights Movement*. Bij terugkomst verloren beiden hun banen en werden ze opgehad met jarenlange kritiek omtrent hun protest. Het protest van Kaepernick werd wereldwijd bekend en verschillende atleten sloten zich hierbij aan. Echter, drastische veranderingen omtrent de rassendiscriminatie vonden niet plaats. Het onderwerp werd weer in de schijnwerpers gezet, maar een oplossing voor het probleem was er niet.

Het feit dat het protestsymbool van ras telkens weer terugkomt kan te maken hebben met de "multivocaliteit" van het concept. Zoals elke casus aantoont is er een problematiek omtrent ras. Echter, verandert deze niet of nauwelijks. De verklaring hiervoor zou gevonden kunnen worden middels Turners concept. Want als het probleem daadwerkelijk iedereen zou aanspreken zou er een verandering plaats moeten vinden. Er is dus sprake van een verschil in interpretaties omtrent de rassenproblematiek.

Naast Turners toepassing op het onderzoek is er ook aan de hand van Foucaults theorie over machtsstructuren in de inleiding de volgende hypothese opgesteld: het rassendiscours kan gezien worden als een machtsstructuur waaraan het subject, de mens, onderhevig is. De analyses van alle drie de casussen duiden op een bevestiging van deze hypothese. Over een periode van 100 jaar is het politiek activisme in de sport ten aanzien van ras 'hetzelfde' gebleven. De onderwerpen die ieder protest aankaarte leken op elkaar.

Elk protest werd gezien als iconisch, maar de opkomst van een nieuw protest enkele jaren later omtrent dezelfde problematiek duidt op een minieme verandering.

Het probleem ligt namelijk al voordat de rassendiscriminatie in het land überhaupt plaatsvindt. Het gaat om hoe ras wordt gezien. Zoals in de inleiding al is verteld, bestaat het idee al sinds de 15^e eeuw. Ras werd toen op basis van uiterlijke kenmerken geclassificeerd en hier werden door het koloniale tijdperk verschillende associaties over capaciteiten aan verbonden. In de 20^e eeuw veranderde het denken over ras, met name na WOII. Toen werd de huidige heersende opvatting dat ras een sociale constructie is steeds populairder. Onderzoek had namelijk vanaf de jaren 50 al regelmatig bewezen dat het concept van ras biologisch niet geldig is. Er is namelijk meer biologische diversiteit binnen een raciale populatie dan tussen twee populaties, ongeacht hoe verschillend de populaties op het eerste gezicht lijken. Deze opvatting was dan wel in de academische wereld bekend, maar werd door de maatschappij in het dagelijks leven niet bevestigd. Het oog kan de sociale constructies namelijk niet waarnemen, maar wel de uiterlijke kenmerken. Dit wordt ook onderbouwd aan de hand van de drie casussen. Hieruit blijkt dat categoriseren inherent is aan de mens, geracialiseerde associaties zijn hierbij een feit. Hoe vrij en open men ook denkt te zijn, onbewuste associaties blijven bestaan. Doordat deze associaties zo diep in de mens zitten, in het onderbewuste, is het moeilijk om deze te veranderen. Het rassendiscours heeft de maatschappij in haar macht.

Met dit in gedachte is Wekkers oplossing moeilijk te verwerklijken, een vergroting van de onderlinge verschillen zou het rassendiscours juist versterken omdat mensen op de verschillen zullen letten. Racisme blijft zodoende alsnog bestaan. Door de verschillen te benadrukken geloof ik dat er meer fragmentatie zal zijn. Wat als gevolg zou hebben dat het politiek activisme in de sport ten aanzien van ras juist zou blijven bestaan.

Hoewel het onderzoek Wekkers optimisme over de veranderlijkheid van de rassendiscriminatie niet bevestigt, wordt het wel gedeeld. Ik zou graag willen geloven dat er een oplossing is voor de vicieuze cirkel die wordt geschetst door de casussen omtrent het rassendiscours dat haar greep heeft op het politiek activisme in de sport en de maatschappij. Onze interpretatie van ras zou dermate moeten veranderen om zodoende de rassendiscriminatie aan te pakken en het politiek activisme te doen verminderen. Door categoriserend te blijven denken worden machtsstructuren omtrent ras, en de daaruit voortkomende rassenongelijkheid en -discriminatie, in stand gehouden. Om deze structuren te veranderen en om de rassenproblematiek aan te pakken die geregeld wordt aangekaart in het politiek activisme in de sport is een verandering in denken noodzakelijk.

Echter, blijkt uit het onderzoek en de geschiedenis dat dit makkelijker gezegd is dan gedaan. Valt ons onderbewuste wel te beïnvloeden dat er in dergelijke mate een verandering in ons gedrag ten aanzien van ras plaatsvindt? Deze verandering zou drastische maatregelen vereisen, zoals onder andere onderwijshervormingen. Indien er geen dergelijke acties worden ondernomen blijft er sprake van een vicieuze cirkel omtrent het rassendiscours en zullen de protesten in de sport ten aanzien van ras aanhouden, zelfs toenemen. Maar kunnen en willen we eigenlijk wel uit deze cirkel? Als dit zo zou zijn, zouden we dan niet allang van deze vicieuze cirkel zijn verlost?

Literatuurlijst

Primaire bronnen

Quote Owens:

Schwartz, Larry, "ESPN.Com: Owens Pierced A Myth", *Espn.Com*, Geraadpleegd op 25 december 2018, <https://www.espn.com/sportscentury/features/00016393.html>.

Archieven New York Times:

Effrat, Louis, "'Owens, Back, Gets Hearty Reception'", Krantenartikel, New York, New York Times, New York Times Archief, Gepubliceerd op 25 augustus 1936 Geraadpleegd op 25 december 2018. <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1936/08/25/87983898.html>

Archieven Olympische Spelen:

Olympic Archive. "200m Medallists Smith and Carlos Stage Podium Protest". Geraadpleegd op 20 december 2018. <https://www.olympic.org/news/200m-medallists-smith-and-carlos-stage-podium-protest>

Olympic Archive. "Jesse Owen's Quest for Glory Started with 100m Gold". Geraadpleegd op 8 januari 2019. <https://www.olympic.org/news/jesse-owens-quest-for-glory-started-with-100m-gold>

Secundaire literatuur

Bass, Amy, *Not the Triumph but the Struggle*, (University of Minnesota Press, 2002). Google E-Books.

Bessel, Richard, "The Rise of the NSDAP and the Myth of Nazi Propaganda.", *Wiener Library Bulletin*, (1980) 3.

Coakley, Jay, *Sports in Society: Issues and Controversies*, (New York, NY : McGraw-Hill Education, 2015).

Davis, David, "Olympic Athletes Who Took A Stand", *Smithsonian Magazine*, Gepubliceerd augustus 2008, Geraadpleegd op 20 december 2018, <https://www.smithsonianmag.com/articles/olympic-athletes-who-took-a-stand-593920/>.

Eagan, E. P., “Athletics—Medium for international good-will”, *Journal of Educational Sociology*, (1955), 28.

Edwards, Harry, *Revolt of the Black Athlete*, (University of Illinois Press, Chicago, 1969).

Farrell, Thomas B., “Media rhetoric as social drama: The Winter Olympics of 1984” *Critical Studies in Mass Communication*, (1989), 6.

Ferree, Myra Marx, Lorber, Judith en Hess, Beth B., *Revisionising Gender*. (Rowman Altamira, 1999).

Foucault, Michel, *Surveiller et punir*, (Editions Gallimard, 1975), Google E-Books.

Foucault, Michel, “The Subject and Power”, *Critical Inquiry*, (1982), 8.

Fredrickson, George M., *Racism: A short history*, (Princeton University Press, 2015). Google E-Books.

Gentry, Tony en Wagner, Heather Lehr, *Jesse Owens: Champion Athlete*. (Infobase Publishing, 2009). Google E-Books.

Giardina, Michael D. en Newman, Joshua I., “The Physical and the Possible”. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies* 11, (2011), 4, 392-402 :
doi:10.1177/1532708611414672.

Hartmann, Doug, *Race, Culture and the Revolt of the Black Athlete: The 1968 Olympic Protests and their Aftermath*, (University of Chicago Press, 2003).

Hobson, Janell, *Are All the Women Still White?: Rethinking Race, Expanding Feminisms*, (New York, 2016), Google E-Books.

Jouwe, Nancy, “Gevangen in een paradox”, *Waardenwerk*, 2015, geraadpleegd op 12 januari 2019,

https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/41881225/Racisme_Paradox_NJ.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1547393833&Signature=hWuVvtvkvQhofJDX%2BjJHC2G11E4%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DGevangen_in_een_paradox_racisme_in_Neder.pdf

Kraft, Rachel en Brummett, Barry, “Why sport and games matter”, B. Brummett & R. Kraft (Eds.), *Sporting rhetoric* (pp. 9–25), (New York, NY: Peter Lang, 2009).

Large, David Clay, *Nazi games: The Olympics of 1936*, (New York 2007).

Lebron, Christopher J., *The Making of Black Lives Matter: A brief history of an idea*, (Oxford 2017), Google E-Books.

Lindholm, Johan, “From Carlos to Kaepernick and beyond: athlete’s right to freedom of expression”, *International Sports Law Journal*, 17, (2017), 1, 1-3, <https://doi.org/10.1007/s40318-017-0117-4>.

Mc Daniels III, Pellom, “The Strong Men Keep a Comin’on: African American Sports Participation and the Discourse of the Public Dissent”. Chapter in *The Olympics and Philosophy*. (University Press of Kentucky, 2012).

Milford, Mike, “The Olympics, Jesse Owens, Burke, and the Implications of Media Framing in Symbolic Boasting”, *Mass Communication and Society*, 15, (2012),4, 485-505, DOI: [10.1080/15205436.2012.665119](https://doi.org/10.1080/15205436.2012.665119) .

Miller, Aaron, L., “Kneeling Down is the New Standing Up”, *Anthropology News*, Gepubliceerd op 26 december 2017, Geraadpleegd op 15 december 2018, <https://doi.org/10.1111/AN.476>.

Miller, Aaron, L., “The Multivocal Power of Sports”, *Anthropology News*, Gepubliceerd op 17 oktober 2017, Geraadpleegd op 15 december 2018, doi: 10.1111/AN.643.

Morris, Aldon, D., *The Origins of the Civil Rights Movement*, (New York 1986),Google E-Books.

Pope, Steven W. , “Negotiating the “Folk Highway” of the nation: Sport, public culture, and American identity, 1870–1940”, *Journal of Social History*, (1993), 27.

Saïd, Edward, *Culture and Imperialism*, (New York, Vintage Books, 1993).

Schaap, Jeremy, *Triumph: The Untold Story of Jesse Owens and Hitler’s Olympics*, (Boston 2015), Google E-Books.

- Schultz, Brad, en Sheffer, Mary Lou, "Left behind: Local television and the community of sport", *Western Journal of Communication*, (2008), 72, 180-195, <https://doi.org/10.1080/10570310802038507>
- Slooter, Luuk, en Erella Grassiani. "Introduction: Race-ism." *Etnofoor* 30, no. 2 (2018): 7-10. <https://www.jstor.org/stable/26543125>.
- Spivey, Donald, "The Black Athlete in Big-Time Intercollegiate Sports, 1941-1968", *Phylon (1960-)* 44, (1983), 2, 116-25, doi:10.2307/275023.
- Steele, David en Smith, Tommie, *Silent Gesture*, (Philadelphia 2008), Google E-Books.
- Turner, Victor, "Symbolic Studies", *Annual Review Of Anthropology* 4, (1975), 1, 145-161, doi:10.1146/annurev.an.04.100175.001045.
- Wade, Peter, *Race, Nature and Culture: An Anthropological Perspective*, (London 2002), Ebook Central Academic Complete International Edition.
- Watkins, Tom H., *The Great Depression: America in the 1930s*, (London 2009). Google E-Books.
- Wekker, Gloria, *White Innocence*, (Duke University Press, 2016).
- Wyche, Steve, "Colin Kaepernick explains why he sat during national anthem", *NFL.com*, Gepubliceerd op 28 augustus 2016, Geraadpleegd op 8 december 2018, <http://www.nfl.com/news/story/0ap3000000691077/article/colin-kaepernick-explains-protest-of-national-anthem>
- Young, Christopher, "In praise of Jesse Owens: Technical beauty at the Berlin Olympics 1936", *Sport in History*, (2008), 28, doi: 10.1080=17460260801889269.